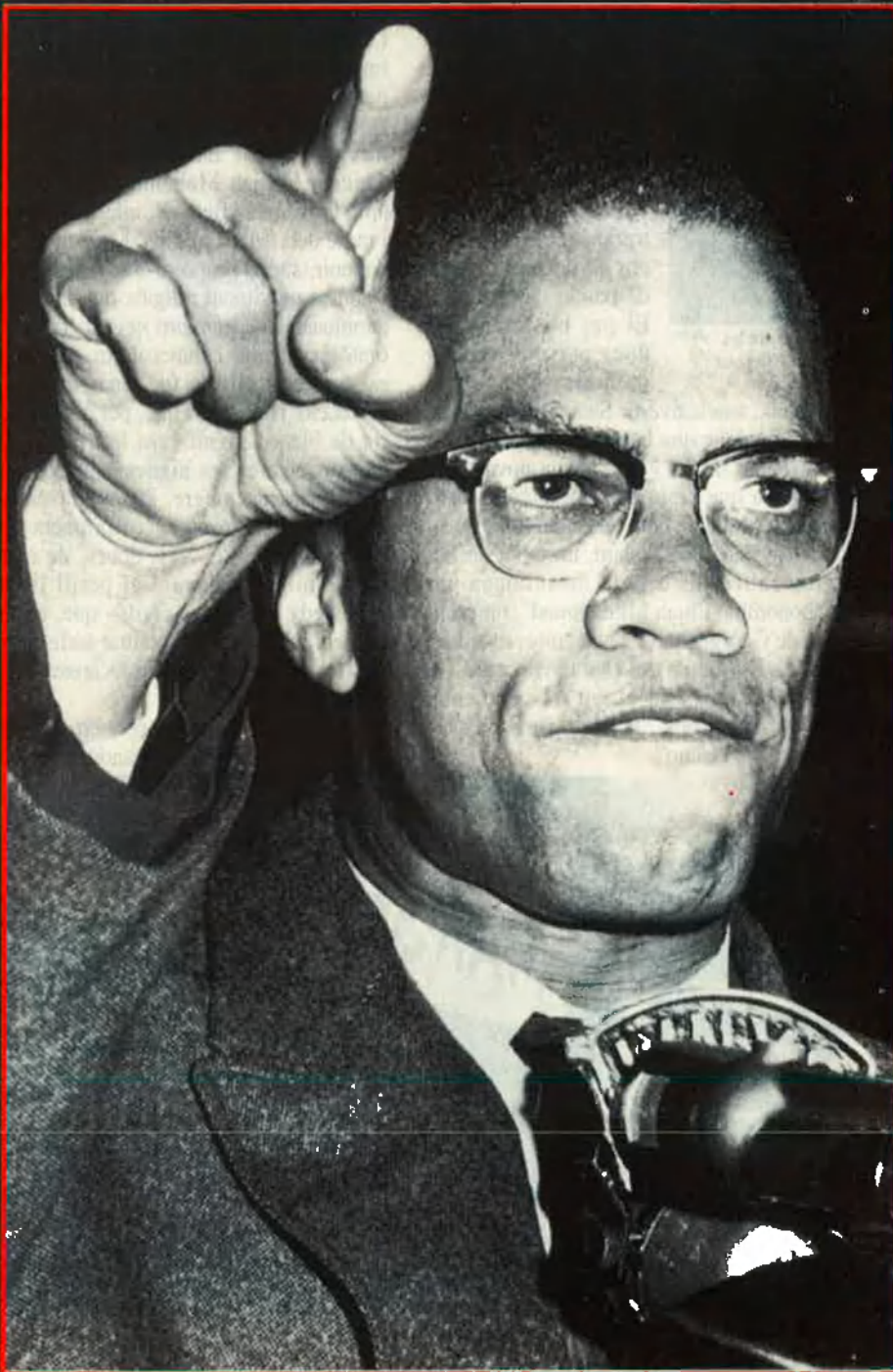

‘Malcolm X’, l’últim explosiu filmic de Spike Lee

El negre més negre

El 21 de febrer de 1965 quinze bales retiraven de circulació el predicador musulmà Malcolm X. El 20 de novembre de 1992 Spike Lee estrenarà la seva visió cinematogràfica d'aquest apòstol d'un nou poder negre, marginat, també amb Clinton, de l'*American Dream*.

Spike Lee era un xicot espavilat de classe mitjana. Es va criar en un plàcid barri interracial de Nova York, Cobble Hill, Brooklyn. Un lloc poc apte per als drames ètnics. L'agrupament escolta del barri es va negar a admetre'l perquè no era catòlic. Però ell venia de família cultivada: el pare músic de jazz, la mare mestra d'història i art negre. Educació liberal. Avançada. Els seus millors amics eren italians i Spike no es molestava gaire si li deien *nigger*.

Spike es va fer gran. I va prendre consciència. De raça. Ara no parla de negres, parla d'"afroamericans" –*llenguatge políticament correcte*– i, cada cop que realitza una nova pel·lícula, n'augmenta el pressupost –2.970 milions de pessetes per a *Malcolm X*– i n'incrementa la càrrega política: als crèdits inicials de *Malcolm X* una bandera americana crema fins a formar la lletra X i, tot seguit, apareixen imatges documentals de diversos incidents racials. Els exhibidors ja han demanat forces policiaques als cinemes que l'estrenin.

Spike Lee odia els negres integrats i panxacontents (el general Collin Powell, per exemple), es fot de les ingènues cançons de protesta dels seixanta ("No serem moguts", sens dubte) i no descarta, del tot, la necessitat de la violència (autodefensa, precisa per si de cas). Spike Lee adora Malcolm X: "Malcolm és un màrtir". *Malcolm X* és la seva vida: "Tres hores i trenta minuts de grandesa. La meua audiència és el món". I el món espera *Malcolm X*.

LA VIDA ÉS DURA

Malcolm X tenia fusta de màrtir. Ho sentència ell mateix en l'autobiografia: "Sempre he pensat que també jo moriria de mort violenta. He fet tot el que he pogut per estar-hi preparat". Malcolm Little va començar la preparació a

Omaha (Nebraska), on va néixer el 19 de maig de 1925. La infància, va passar-la a East Lansing (Michigan). La seva família s'hi havia refugiat quan el Ku-Klux-Klan els hagué cremat la casa d'Omaha. El pare, Earl Little, era predicador i militava en l'Associació pel Progrés dels Negres, una secta baptista que postulava el retorn de la població negra a l'Àfrica. Creien que no se'n podia esperar res, de l'home blanc, que l'orgull racial es retrobaria a la terra dels seus orígens i que la independència econòmica dels negres americans era un primer pas vers aquest fi mític.

A East Lansing Earl era tan subversiu com a Omaha. La ciutat, que ha acollit aquest passat 19 d'octubre el tercer debat televisat dels candidats a la presidència dels EUA, no permetia, llavors, que un negre entres a la ciutat en fer-se fosc. A la

Universitat de Michigan, on Clinton, Bush i Perot s'han tirat els plats pel cap, tampoc no hi admetien negres. Earl Little "incitava a la rebel·lió". I li ho van fer pagar.

Una tarda de 1931, després d'escriure amb la dona, Earl Little va anar-se'n a estirar les cames. De nit ja era un cadàver. Un crani aixafat. Algú l'havia apallissat i l'havia deixat estès sobre els rails del tramvia. El cos va quedar partit en dos, però l'home, fort de mena, encara va agonitzar dues hores. Els fets no es van aclarir mai. Se suposava que la Legió Negra de Lansing, una associació racista que es diferenciava del Ku Klux Klan pel color fosc de les túniques, havia fet la feina bruta. Ningú no va investigar-ho.

La mare, Louise Little, una antillana de pell quasi blanca, quedava sola amb vuit fills. Com a viuda d'un "extremista", no trobà mai cap feina estable. La Gran Depressió dels anys trenta la convertí en una indigent a la mercè de la beneficència pública que va retirar-li, l'un rere l'altre, la custòdia dels fills. Completament destarotada, van ingressar-la, el 1937, en un hospital psiquiàtric, on van tenir-la "aparcada" 25 anys, fins que Malcolm Little, convertit ja en Malcolm X, se la tornà al món real, on ell ja havia esdevingut un home important.

Tanmateix, el febrer de 1946, Malcolm Little era un negre més sense futur. 20

anys, currículum de camell, assaltapisos i proxeneta aficionat.

EL MÓN REAL

Client habitual dels gran locals de Harlem, vestia robes de macarra, s'allisava els cabells rinxolats i s'ho feia amb dones blanques que buscaven emocions fortes.

Spike Lee vol trobar una síntesi entre les doctrines de Malcolm X i Luther King.

Quan la policia el va atrapar, delatat per una molt bona amiga blanca, i el jutge el va sentenciar tingueren molt en compte les seves àmplies relacions sexuals. Van clavar-li deu anys de presó. Primer, al penal de Charlestone. Allí l'anomenaven Satanàs; s'enfrontava als carcellers, insultava el capellà, traficava amb *maria* i era un dels *kies* -caps de banda- més temut. El pas posterior per dues presons experimentals, Concord i

Norfolk, van convertir Satanàs en un estudiant modèlic que la família va decidir de convèncer de les virtuts d'una nova febre religiosa que s'introduïa, després de la II Guerra Mundial, entre el monopoli protestant: la Nació de l'Islam, un colla de negres convertits a la fe musulmana per l'"honorable Elijah Muhammad", un granjer de Geòrgia que s'havia entrevistat amb Al·là a Detroit i a qui Déu havia confiat la missió de propagar el seu missatge entre els afroamericans, "la nació perduda i trobada de l'Islam".

Malcolm X sempre havia pensat que moriria de forma violenta.

La teoria político-mitològica de Muhammad va estendre's per tots els ghettos negres perquè descobria que l'home blanc era el mal, el dimoni, i que Déu era de color. L'esclavitud era només un sofriment necessari per a l'adveniment del paradís terrenal que els blancs -francmaçons i jueus, en especial- havien robat als negres. Colpit per la revelació, Malcolm Little va deixar de menjar porc, va insuïr-se a fons i va aprendre a defensar-se en públic. Quan la primavera de 1952 obtenia la llibertat condicional, passà a convertir-se en el deixeble més aplicat d'Elijah Muhammad. Li van donar la X, el cognom que tot musulmà de la Nació de l'Islam havia de dur en substitució dels imposats pels amos blancs, i Malcolm, ja pastor, va reclutar joves als ghettos de Detroit, Boston, Los Angeles i el Harlem nova-iorquès. Des de la central de Chicago, Elijah Muhammad va casar-lo amb la germana Betty X, infermera devota i mare dels seus cinc fills. Malcolm va esdevenir, sense proposar-s'ho, el portaveu d'aquest moviment religiós que la premsa anomenà els *musulmans negres*. Tenia una oratòria salvatge i anava al gra. Alt, de posat ferotge i ulls de foc, encarnava, a la perfecció, l'odi racial que, per a una majoria de blancs, significava la irrupció d'aquesta secta en les aigües estancades de l'establishment negre. Propugnava una segregació a la inversa: l'enfortiment de la "diferència negra" -res, doncs, de matrimonis mixtos- davant el perill liberal -Kennedy i els drets civils- que, contràriament a la sincera brutalitat sudista, formalitzà un règim de llibertats aparents i de submissions evidents.

Els *musulmans negres* convertien presoners, desintoxicaven drogaadictes, crea-

Doctrina X

Autodefensa: Jo no crec en la violència; és per això que vull posar-hi fi. Ara, no n'hi posareu pas amb l'amor, l'amor de les coses que passen aquí. ¡No! Tot el que demanem és una vigorosa acció autodefensiva que ens sentim en dret de suscitar per qualsevol mitjà.

Capitalisme / Socialisme: És impossible que un blanc cregui en el capitalisme sense creure en el racisme. Quan, en una discussió amb un blanc, teniu la certesa que no hi ha lloc per al racisme en la seva filosofia és perquè es tracta d'un socialista o d'un home la doctrina política del qual és el socialisme.

Negritud: Quan els 22 milions d'americans negres compreguin que sofrim el mateix problema que els oprimits de Vietnam del Sud, del Congo i de l'Amèrica Llatina, estarem en condicions de considerar els nostres problemes com una majoria capaç de "reivindicar", i no ja com una minoria reduïda a la mendicitat.

Racisme: Tant si sou baptista, metodista, musulmà o nacionalista; tant si heu anat a escola com si sou analfabet, tant si viviu en una avinguda com en un carretó, tots rebeu cops com jo en rebo. Ens trobem tots a la mateixa nau i tots hem de rebre els mateixos cops del mateix home. I passa que precisament aquest home és blanc. Tots nosaltres hem suportat en

ven xarxes informatives pròpies i captaven fidels entre la burgesia negra. Muhammad podia viatjar en un jet personal mentre Malcolm, el seu deixeble, discutia amb acalorades estudiants blanques en les seves múltiples conferències universitàries. Fins que, el dia que van matar Kennedy, Malcolm X va fer servir un refrany popular —els pollets tornen al galliner— per explicar que l'odi desencadenat pels blancs havia arribat al mateix cap d'estat. La Nació de l'Islam va aprofitar les declaracions per obrir una inesperada campanya de descrèdit.

El mestre volia desfer-se d'un deixeble capaç de fer-li ombra i trencar el reconeixement social assolit per la Nació de l'Islam. Desfer-se *com fos* del líder més popular, l'home que podia rebel·lar o calmar el ghetto negre amb el poder de la seva paraula. Malcolm ja no tenia elecció.

MORIR DESPRÉS DE LA MECA

Si el ghetto, més enllà dels *germans* que

aquest país l'opressió política imposada per l'home blanc, l'explotació econòmica imposada per l'home blanc i la degradació social imposada per l'home blanc.

Revolució negra: ¿Per què Amèrica té la possibilitat de fer una revolució no-sagnant? Perquè, en aquest país, l'equilibri del poder depèn dels negres: si s'atorgués als negres d'aquest país el que els pertoca en virtut de la Constitució, el seu poder arribaria a ser tan gran que podrien destituir dels càrrecs tots els racistes i tots els partidaris de la segregació. Això transformaria integralment l'estructura política del país.

Malcolm X propugnava una segregació a la inversa: l'enfortiment de la "diferència negra".

grins anònims, Malcolm tastava la fraternitat racial més absoluta. L'islam li obria les portes del món. Es deixaria barbata i trobaria un nom, El-Hadj Malik El-Shabbazz, un suport declarat dels països musulmans que va visitar, des de Nigèria a Egipte, i, de tornada a Nova York, el maig de 1964, un nou missatge polític: No hi ha dimoni blanc, hi ha dominació blanca. Calia organitzar la col·lectivitat negra per fer-hi front.

L'Organització de la Unitat Afroamericana, fundada per Malcolm mateix, n'havia de constituir l'eix vertebrador: pan-africanisme, esquerra utòpica i unitat negra per damunt de creences religioses. El descontentament per les febles reformes

antiracistes i pel conjunt de la política integracionista posaven en qüestió els líders "moderats" i convertien Malcolm X en un re-canvi factible, tot i que havia de lluitar contra una imatge pública que l'associava, per sistema, amb la violència. A més tampoc no comptava amb una maquinària política sòlida: Cada diumenge a la tarda, foragitat dels temples que ell havia construït, reunia a l'Audubon Ballroom, una sala de ball de Harlem, 400 oïdors presbiterians, baptistes o musulmans, tots negres —els blancs hi tenien prohibida l'entrada—, que escoltaven el verb encès del millor orador del barri.

Diumenge 21 de febrer, a mitja tarda, El-Hadj Malik El-Shabbazz pujava a l'estrada de l'Audubon Ballroom, saludava a l'estil musulmà, es fixava en una baralla que s'iniciava a la fila vuitena i just al moment que demanava calma una pluja de bales, quinze en total, li rebentava el cos. Pocs dies abans, uns desconeguts havien llançat còctels molotov contra casa seva i el foc s'havia endut mig immoble. La meitat que quedà dret passà, per ordre judicial, a mans de la Nació de l'Islam, una facció de la qual —el Temple de Newark— fou acusada, posteriorment, de l'assassinat de Malcolm X.

"Em demano quin d'aquests dos *extremistes*, el violent Malcolm X o el *no-violent* Doctor King, mataran primer", escriu Malcolm X en la seva autobiografia. "Vull una síntesi entre dues doctrines, dues filosofies, la de Malcolm i la del Doctor King" deia Spike Lee en una entrevista recent. Lee no és mort. Encara no.

Oriol Malló